

Ristirahva Pühapäevalehes 1909 ilmunud K. kiri Eesti-Haginskist. Põhja-Kaukaasia: Eesti-Haginsk (Esto-Haginsk). Ülevaade Eesti-Haginski asukoha ja ajaloo kohta. Majapidamiste majanduslik olukord. Kalmõkid. Venelased. Haridusolud, vaimne areng. Eestlaste minek Eestisse õppima. Haridusselts. Kirikuelu. Viljasaagid ja ilmad. Digiteeris Andres Aule, kirjaviis muutmata.

Ristirahva Pühapäevaleht (nr. 35), 27. august 1909, lk. 275

Kiri Kaukasiast.

„Pühapäeva-lehes” leiame sagedaste Eesti asunduste kohta teateid, küll Sise-Wenemaalt, Kaukasiast, Krimmist ning koguni Siberistki. Aga Eesti-Haginski asutusest Kaukasiast olen seni väga vähe teateid leidnud. Olgu nüüd see kirjake sealsete eestlaste olukorra tutvustamiseks.

Eesti-Haginski küla asuneb Stawropoli kubermangu põhja-poolsel serwal, umbes 60 wersta ligemast raudtee-jaamast hommikupoole. Ligemat raudtee-jaama hüütakse Torgowajaks, mis Tsaritsõnist Tihoretshkajasse minewa raudtee harul seisab. Asundus on juba üle 30 a. ära iganud. Nagu igal pool asunikudel suurte raskustega wõidelda on, nii oli see ka esialgul siin. Waranduslik jõud oli asujatel väike, tööstusekohad raha teenimiseks kaugel, maa lage, mõõtmata stepp (rohulagendik), kus puud ega põõsast silma ei paistnud, et kõrwetawa päikese warju minna ehk witsakestki hobuse ehk härja ajamiseks lõigata, wesi halb. Praegu aga wõib asundust jõukamate hulka lugeda. Siin leiame toredaid ehitusi plekk- ja kiwikatustega, igal mehel on oma leib, rahakopikas ja terwe kari hobuseid, 8—15 pead. Et põldu weel wäljast poolt palju ligi renditakse ning wilja 50—80 ja rohkem dessatiini maha tehtakse, sellepärast peetakse kabjas-loomi nii palju. Suure põllupidamise tõttu peetakse ka weel palju teenrisid, nii poissa kui tüdrukuid, kes enam jagu wenelased on. Mitmed Wene teenrid on aastate jooksul juba Eesti keelegi ära õppinud. Üks Wene tüdruk räägib täitsa selgeste Eesti keelt ja teine on Saksa keele ära õppinud, sest et siin ka peret 15 sakslasi on. Ümberringi elutsewad siin kalmüklased, kellega läbisaamine kiiduwäärt on. Kalmüklased on Buddha usku, 15 wersta kaugusel Eesti külast on neil oma tempel. Templiteenijaid loetakse mitme tosina kaupa; need kannawad punast ülikonda, sedasama karwa mütsiga. Templi-teenrid wõi preestri-abilised, kui ka pea-preester ise, on väga lahked eestlaste wastu, kui mõni nende poole juhtub minema; näidatakse ja seletatakse templi kujusid, teenistusekorda, pakutakse klaas theewett mõne kringliga ja westatakse juttu. Kalmüklaste iseloom on pehme ja headsüdamline. Wene keele tundmine on nende keskel weel wäheldane, haridus madalal järjel, aga lootuse järele edenewad nad tulewikus tublisti, sest siin ja seal on tung hariduse järele suur ja awatakse koolisid. Koolid ongi neil kõige oma sisseseade poolest päris eeskujulikud ja kooliõpetajad saawad 6, 7 ja 8 sada rubla palka. Muidugi mõista, wõib selle palga eest ka paremaid õppejõudusid saada. — Ka Eesti-Haginski asunikud on waimliselt palju edenunud

ning tung hariduse järele kaswab iga aastaga. Asunduses on oma kool, kus seni üks kooliõp. töötas, aga 1909 a. wõeti teine juurde. Et asunikud warandusliselt heal järjel seisawad ja haridusest lugu mõistawad pidada, siis on ju ba mitmed noored poisid siit Tartus gümnaasiumis õppimas, mõned linna-koolides, mõned maamõõtjate-kooli läbi käinud, ja teisi õpehimulisi leidub weelgi edasi sammumas. Hariduse tõstmiseks ning kihutajaks awati mööda-läinud sügisel ka Hariduse-selts, kus liikmeid umbes poolesaja ümber on. Selts on asunduses mõndagi waimlist lõbu pakkunud ja tema ruumides on mitmed õpetlikud kõned ja näpunäited ette toodud. Aegamööda saab selts lootuse järele ka kosuma, asju ajama harjuma ning oma tegewuseringi laiendama. Jah — aegamööda, tasa ja targu! Midagi suurt ei sünni järsku, selleks peab meil ise kannatust olema ja usaldust enese tegewuse peale.

Keset küla, kena nägusa koolimaja kõrwal, seisab siin ka kirik, oma taewa poole näitawa torniga, nagu tahaks öelda: „Asunikud, teete ehk toimetate, mis iial ette tuleb, ärge unustage üht asja nõudmast, nii enestele kui ka lastele!” Mõnel pool asundustes olla ka kirikuskäimine nagu ajast ja arust ära, meie ei wõi selle üle küll kaebada; kallil pühapäewal seisab argipäewa-töö täitsa ja inimesed ruttawad kirikusse Jumala palet otsima ja tema sõnast õpetust ja manitsust kuulma. Sügiseks loodame kirikusse ka 100 rublalise orela saama, mis koguduse laulu paremini juhib kui praegune fisharmonium.

Käesolew suwi oli meil wiljakaswu poolest kena. Talinisu jäi küll hilise wihma tõttu imelühikeseks, aga „tõuwili töötab anda rohket saaki sügisel.” Põllumees peab, tahes ehk tahtmata, omad käed kokku panema ja ütleva: „Kõik head anded on ülewelt ja tulewad walguse Isa käest; sellepärast, mu hing, kiida Jehoowat ja ära unusta mitte ära, mis tema sulle head teinud!” Juuli algul, mil need read kirjutatud, oli ju kibe wiljade koristamine käsil, mille järele lageda taewa all peksmine tuleb. Ei siin pole rehe ehitamist tarwis ega reheahju kütmist; palaw päike teeb kõik krõbedaks, on ju sagedaste 40—42 graadi sooja R. järele.

Armsaid pühapäewa-lehe lugejaid ligidal ja kaugel ning kodumaa wendi-õdesid terwitades.

K.